

Ομάδα εργασίας για την κλαϊνική προσέγγιση στην Ψυχανάλυση Απρίλιος 2015

Παρουσίαση του κεφαλαίου 13 του βιβλίου "Clinical Klein" του R.D. Hinshelwood

Τίτλος: **Το να συγκινείσαι** (Being moved)

Από την **Έφη Κονίδα**

Η Melanie Klein ισχυρίστηκε ότι είναι σημαντικό σε μια αναλυτική διαδικασία να σκεφτόμαστε συνολικά για καταστάσεις που μεταφέρονται από το παρελθόν στο παρόν, συμπεριλαμβανομένων συναισθημάτων, αμυνών και αντικειμενοτρόπων σχέσεων.

Άλλωστε, σε πολλά παραδείγματα αλλιώς δείχνει μια περίπτωση επιφανειακά και αλλιώς όταν εξεταστεί η μεταβίβαση σε μία ευρύτερη θεώρησή της. Αυτό που μεταβιβάζεται στον αναλυτή είναι ουσιαστικά ο τρόπος που ο αναλύόμενος ως μωρό σχετίστηκε με τη μητέρα του.

Η Betty Joseph συμφωνεί με το ολιστικό μοντέλο της Klein για τη μεταβίβαση, σύμφωνα με το οποίο η έννοια της μεταβίβασης πρέπει να εμπεριέχει όλα όσα ο αναλύόμενος φέρνει στη σχέση. Η ιδέα της μεταβίβασης σαν συνολική κατάσταση δεν περιορίζεται σε μεμονωμένες αναφορές του αναλυτή για τις οποίες αναλυτής και αναλύόμενος συνδιαλέγονται. Η λειτουργία της συνεργασίας μεταξύ των δυο, το έδαφος που λειτουργεί η ψυχανάλυση, είναι το στήριγμα στις εσωτερικές συγκρούσεις του ασθενή. Η συμμαχία μεταξύ των δυο είναι το έδαφος για ζωντανή μεταβίβαση και σύγκρουση.

Ωστόσο, περιγράφει ότι ένας αριθμός αναλυόμενων δυσκολεύεται να συγκινηθεί. Αυτοί οι αναλύόμενοι διατηρούν μια ασπίδα προστασίας και δημιουργούν μια απόσταση που είναι δύσκολο να αναιρέσει ο θεραπευτής, οδηγούμενοι σε ψευδοανάλυση. Μπορεί λοιπόν να φαίνεται ότι η ανάλυση προχωρά αλλά στην πραγματικότητα ο αναλύόμενος αμύνεται για να μη συγκινηθεί από κανενός είδους ερμηνεία. Η επικοινωνία του στοχεύει στο να προκαλέσει την περιέργεια του αναλυτή. Συχνά λοιπόν γίνεται μια αντιστροφή ρόλων, κατά την οποία ο αναλύόμενος μένει παθητικός και ασυγκίνητος και ο αναλυτής είναι αυτός που ζητά πληροφορίες και ρωτά.

Μέσα από ένα παράδειγμα η Betty Joseph μας εξηγεί με ποιο τρόπο ο αναλύόμενος προσπαθεί να παραπλανήσει την αναλύτρια του:

Παρουσιάζεται η περίπτωση ενός νεαρού άνδρα που κατά τη διάρκεια της αναλυτικής διαδικασίας ξεκινά μια συνεδρία λέγοντας ότι θέλει να μιλήσει για το πρόβλημα του ότι αφιερώνει πολύ χρόνο στο ξεκαθάρισμα των ντουλαπιών του και μοιάζει να μη μπορεί να σταματήσει ν' ασχολείται μ' αυτό. Το έφερε σαν πρόβλημα που πραγματικά χρειαζόταν βοήθεια. Η αναλύτρια διέκρινε κάτι περίεργο σε όλο αυτό και περίμενε τη συνέχεια της διήγησης χωρίς να πει τίποτα. Ο αναλύόμενος πρόσθεσε ότι δεν ήθελε να βγει έξω το βράδυ με σκοπό να συνεχίσει το ξεδιάλεγμα

Ομάδα εργασίας για την κλαϊνική προσέγγιση στην Ψυχανάλυση Απρίλιος 2015

των ντουλαπιών. Έκανε παύση περιμένοντας ν' ακούσει κάτι απ' την αναλύτρια, η οποία δεν είπε τίποτα έχοντας την πεποίθηση ότι ο αναλυόμενος κάτι συγκεκριμένο περιμένει από εκείνη. Σαν να αποφεύγει κάποια νοηματοδότηση και προτιμά να μένει απορροφημένος στα ντουλάπια του, γι' αυτό περίμενε από την ίδια να πει κάτι. Στην αντιμεταβίβαση η αναλύτρια είχε μια δυσάρεστη αίσθηση ότι αν μιλήσει θα πει κάτι επιφανειακό. Η άμεση αντίδραση της ήταν να περιμένει, να μη μιλήσει μέχρι κάτι να ξεδιαλυθεί με τους συνειρμούς του αναλυόμενου, όπως και συνέβη.

Ο αναλυόμενος πρόσθεσε ότι δεν ήθελε να επισκεφτεί ένα φιλικό ζευγάρι το ίδιο βράδυ γιατί την τελευταία φορά που πήγαν εκεί, ο σύζυγος του ζευγαριού ήταν αγενής. Συγκεκριμένα, άνοιξε την τηλεόραση και παρακολουθούσε όση ώρα ήταν εκεί ο ίδιος με τη γυναίκα του, ενώ παράλληλα έκανε αυστηρά σχόλια για τις μαθησιακές δυσκολίες των παιδιών. Η αναλύτρια, τότε, είπε στον αναλυόμενο ότι είχε την αίσθηση ότι περίμενε από εκείνη να του κάνει ψευδοερμηνείες για το «ξεκαθάρισμα» του μυαλού του και τον εσωτερικό του κόσμο, και όταν εκείνη δεν το έκανε έγινε «ο αγενής σύζυγος» του φιλικού τους ζευγαριού, που παρακολουθούσε μόνη της «τηλεόραση» και ήταν κάπως αυταρχική στο ποιες ήταν πραγματικά οι δυσκολίες του αφού δεν αναφέρθηκε στα σημεία που αυτός περίμενε. Η αναλύτρια αρνήθηκε να μπει στον αναμενόμενο ρόλο με την αναμενόμενη ερμηνεία και ο αναλυόμενος την ένιωσε να αποσύρεται από το δικό του στόχο- να τον βοηθήσει να διατηρηθεί ασυγκίνητος, με ασφάλεια σ' ένα προβλέψιμο τρόπο ανάλυσης.

Η αρχική αντίδραση του αναλυόμενου ήταν θυμός και αναστάτωση, φαίνεται λοιπόν ότι διακινήθηκε συναίσθημα και μοιάζει κάτι να νοηματοδοτήθηκε, επομένως η επαφή με τον αναλυόμενο επετεύχθη, ανεξάρτητα αν δεν ήταν αυτή που ο ίδιος περίμενε.

Η απάντηση στην απαιτητική ερμηνεία που δόθηκε σε σχέση με την ελαφριά ερμηνεία που περίμενε δόθηκε μέσα από ένα όνειρο, το οποίο έφερε στην αμέσως επόμενη συνεδρία.

Στο όνειρο είδε ότι γύριζε από διακοπές και παρότι επέστρεφε στο σπίτι σταμάτησε στο σουπερμάρκετ να αγοράσει φαγητό. Διάλεξε κάποια καρότα – θα μπορούσε να πάρει είτε Ολλανδικά που ήταν στριφογυριστά, είτε κάποια καλύτερα Γαλλικά που ήταν φρέσκα και ίσια, ίσως λίγο πιο ακριβά. Διάλεξε τα Ολλανδικά καρότα και η σύζυγός του αναρωτήθηκε γιατί το έκανε αυτό. Οι δικοί του συνειρμοί τον οδήγησαν στα πλάνα των διακοπών, την προτίμησή του στη Γαλλία σε σχέση με την Ολλανδία. Διακρίνεται κάτι παράδοξο αφού προτιμά την Γαλλία αλλά επέλεξε τα Ολλανδικά καρότα. Επιπλέον, συνειρμικά τα καρότα τον οδήγησαν στην ανάμνηση των διαφημίσεων του πολέμου, που διαφημιζόνταν τα καρότα σαν καλό φτηνό φαγητό κατά της νυχτερινής τυφλότητας.

Το όνειρο μας παραπέμπει σε κάτι περίεργο, όπως και η αντιμεταβίβαση της αναλύτριας στην προηγούμενη συνεδρία. Αγοράζοντας φαγητό για τον εαυτό του

Ομάδα εργασίας για την κλαϊνική προσέγγιση στην Ψυχανάλυση Απρίλιος 2015

συνδέεται άμεσα με την επιθυμία του την προηγούμενη μέρα να παραμείνει απορροφημένος στον εαυτό του (τα ντουλάπια του), να αποφασίσει για τις δικές του ερμηνείες. Σαν αποτέλεσμα αρνήθηκε να εξαρτηθεί από το φαγητό του σπιτιού, συμπεριλαμβανομένου του “ψυχαναλυτικού” σπιτιού. Διαλέγει καρότα που θα τον βοηθήσουν στην τυφλότητα, που του παρέχουν μιας μορφής ενόραση, αλλά αυτά που διαλέγει είναι τα στρεβλά. Η επιλογή του για τα συγκεκριμένα καρότα ήταν περίεργη, κάτι που και ο ίδιος το συνειδητοποίησε και αναρωτήθηκε, παρότι που αυτή του την περιέργεια την πρόβαλε στην γυναίκα του. Φαίνεται να υπάρχει ένα ενδιαφέρον για βαθιά ανάλυση που θα βοηθήσει στην τυφλότητα του, που όμως πάει μαζί με κάτι άλλο δύσκολο και άκαμπτο δικό του που τον οδηγεί στην υποχώρηση από την σχέση. Το μέσο που χρησιμοποιεί για να χαλάσει την επικοινωνιακή ανάλυση είναι να τη διαστρεβλώσει, όπως τα καρότα, σε ψευδοανάλυση ώστε να αποφύγει την αληθινή γνώση του εαυτού του.

Η μεταβίβαση σ’ αυτές τις περιπτώσεις αφορά τη «χρησιμοποίηση» του αναλυτή από τον αναλυόμενο. Δεν του μεταβιβάζει μόνο τη φιγούρα μιας περιέχουσας μητέρας, του μεταβιβάζει ένα συγκεκριμένο είδος περιέχουσας λειτουργίας που εκτελείται από τον αναλυτή. Ο αναλυτής εκτελεί μια λειτουργία για το αναλυόμενο – να έχει περιέργεια για τον ασθενή που συχνά περιέχει την περιέργεια του ίδιου του ασθενή για τον εαυτό του, την οποία προβάλλει στον αναλυτή του και εκείνος του την επιστρέφει αναποτελεσματικά.

Η Joseph επισημαίνει τη σημασία που έχει ο τρόπος με τον οποίο ο ψυχαναλυτής μπορεί να καταφύγει σε ψευδοερμηνείες που χρησιμοποιούνται για τον ακριβώς αντίθετο σκοπό από αυτό της θεραπευτικής ανάλυσης - για να υπάρχει απόσταση και να αποφευχθεί η συναισθηματική επαφή. Σε αυτή την περίπτωση ο ασθενής δεσμεύεται με τον ψυχαναλυτή σε έναν «δεσμό» στον οποίο η επιθυμία για γνώση ανήκει στον αναλυτή και όχι στον αναλυόμενο. Αυτού του είδους η σχέση δημιουργεί μια σειρά από καταστάσεις: α) καταλύει το όριο μεταξύ ασθενή και αναλυτή, β) εμποδίζει τη σκέψη, γ) επηρεάζει αρνητικά και τις δύο εμπλεκόμενες προσωπικότητες και δ) καταργεί το νόημα της επαφής με ένα άλλο ξεχωριστό άτομο. Αλλά ίσως παραπάνω απ’ όλα αυτά, ο ασθενής αισθάνεται ότι υπερισχύει από τον αναλυτή τοποθετώντας τον σε μια θέση ανταγωνιστικού αντιπάλου, παρά σαν αυτό τον άνθρωπο που μπορεί να τον βοηθήσει να «δει» ενδοψυχικά. Έτσι, ο αναλυτής εκδηλώνει ένα ενδιαφέρον να μάθει και να γνωρίσει, αλλά είναι ακριβώς αυτό το ενδιαφέρον το οποίο είναι χρησιμοποιεί ο αναλυόμενος για να «πιαστεί» και να προβάλλει πράγματα αμυντικά.

Στον κοινωνικό τους περίγυρο, οι άνθρωποι λένε πράγματα για εντυπωσιασμό και αυτό δεν είναι λιγότερο κυρίαρχο στο ψυχαναλυτικό χώρο. Η στάση και τα λεγόμενα του αναλυόμενου στην αναλυτική διαδικασία έχουν μια μακρά ιστορία στη ζωή του και στη σχέση του με τα αντικείμενα. Αυτά που φέρνει στη σχέση ο ασθενής μπορούν να εκτιμηθούν καλύτερα αν εστιάσουμε στο τι συμβαίνει μέσα στην αναλυτική σχέση, πώς ο αναλυόμενος χρησιμοποιεί τον αναλυτή παραπλεύρως και πέρα από αυτά που λέει. Είναι σημαντικό να παρατηρήσουμε σε

Ομάδα εργασίας για την κλαϊνική προσέγγιση στην Ψυχανάλυση Απρίλιος 2015

ποια θέση ο ασθενής τοποθετεί το αντικείμενο για να κατευνάσει τις ανησυχίες και τις συγκρούσεις. Η μέθοδος που χρησιμοποιεί σ' αυτό συνδέεται με το παρελθόν, ο τρόπος που χρησιμοποιεί ο αναλυόμενος τον αναλυτή επαναλαμβάνει τη χρήση των αντικειμένων στην παιδική του ηλικία.